

یا طیف

دشتیار

شرکت کشاورزی

تولید و تأمین عمده بذر و نهال اصلاح شده
Email : iran_dashtyar@yahoo.com

اسطوخدوس

Lavandula angustifolia
از خانواده: *Laminaceae*

Boostan: 09138000844

نشریه تحقیقی ترویجی شماره ۱۸

اصفهان، خیابان هشت بهشت شرقی، جنب مجتمع تجاری بهشت پلاک ۸۸۲

گیاه‌شناسی:

اسطوخدوس گیاهی است چندساله و پایا و دائم سبز، که فرم رویشی آن بوته ای است به ارتفاع ۸۰ سانتیمتر، بوته کامل پوشیده از کرکهای سفید پنبه ای است. برگها به رنگ سبز مایل به نقره ای نیزه ای شکل و متقابل که دارای حفره های حاوی اسانس هستند که در اثر مالش یا فشردگی عطر خوش آن بمشام می رسد. گل آذین آن سنبله به رنگ آبی پررنگ مایل به بنفش می باشد، میوه فندقه، تخم مرغی قهوه ای مایل به سیاه است و وزن هزار دانه ۱/۱-۰/۸۵ گرم می باشد.

قسمت مورد استفاده:

سرشاخه گلدار

ترکیبات شیمیایی:

حاوی ۴۰٪ استات لینالیل، اسید بوتیریک، اسید پروپیونیک، اسید والریک، لینالول آزاد و ژرامبول می باشد. از دیگر ترکیبات این گیاه می توان به تانن، ترکیبات فنالیک، فلاونوئید و ۱/۵-۰/۵٪ اسانس اشاره کرد. مقدار اسانس در هکتار در سال دوم ۳-۶ کیلو، در سال سوم ۸-۱۶ کیلو در سال چهارم به بعد ۱۵-۲۵ کیلوگرم می رسد.

محیط شناسی و بررسی رویشگاه:

بومی اروپای جنوبی و مدیترانه است. در ایران خودرو نبوده و وارداتی است در شرایط گرم و آفتابی و تا حدودی آهکی رشد خوبی دارد و در سایه اسانس آن کاهش می یابد در اکثر نقاط کشور بالاخص مناطق خشک بخوبی سازگار شده و مستقر گردیده است. در خاک سبک شنی تا ارتفاع ۱۷۰۰ متری از سطح دریا بصورت خودرو می روید. در ایران از زمره گیاهان مناطق خشک و نیمه خشک به حساب می آید و در طول رویش به رطوبت چندانی نیاز ندارد.

زراعت:

از طریق بذر و قلمه تکثیر می یابد کشت بذر در خزانه و در پائیز انجام می شود. در آذرماه بذر را به عمق ۱-۰/۵ سانتیمتر و یا نیمه دوم اسفند به عمق ۱/۵-۱ سانتیمتر در خزانه می کارند. برای یک هکتار ۷-۹ کیلو بذر خالص نیاز است. تکثیر از طریق تقسیم پاجوش گیاه بالغ چندساله نیز براحتی امکان پذیر است، تکثیر از طریق قلمه به این صورت است که سرشاخه های اسطوخدوس یکساله را در اوایل شهریور جدا و یا قلمه های خشبی بطول ۲۰-۱۲ سانتیمتر از سر اسطوخدوس ۴-۵ ساله را در محیط کشت مناسب و خاک خوب و ماسه ای داخل گلخانه یا خزانه می کارند. عمق کاشت قلمه ۱۰-۵-۴ سانتیمتر بین ردیف و ۳ سانتیمتر روی ردیف می باشد. قلمه ها پس از ۴-۳ ماه ریشه دار می شوند در شهریور و مهر قلمه ها را به زمین اصلی انتقال می دهند، گاهی قلمه مستقیما در زمین اصلی ریشه دار می شود. برای هر هکتار ۲۰ هزار بوته لازم است.

از طریق خوابانیدن هم تکثیر می یابد به این طریق که شاخه های مختلف را داخل قشری از خاک که قبلا آماده کرده اند می گذارند و بعد از ریشه دار شدن آنها را به زمین اصلی منتقل می کنند. اسطوخدوس در برابر شوری، خشکی و تشعشع آفتاب تحمل بالایی دارد.

نوع خاک:

خاک سبک، شنی و آهکی را دوست دارد، خاک باید حاوی ترکیبات کلسیم و غنی از مواد غذایی باشد خاک سنگین و فاقد تهویه و زهکشی مناسب را نپسندد.

تهیه زمین:

در پائیز ۲-۱/۵ ماه قبل از کاشت کود حیوانی به زمین می دهند، حداقل ۲۵-۲۰ تن کود حیوانی پوسیده، ۷۰-۸۰ کیلو کود فسفره، ۱۲۰-۱۰۰ کیلو کود پتاسه لازم است، در اواخر بهار ۷۰-۸۰ کیلو ازت به زمین می دهند کودها را با شخم متوسط به عمق ۱۸-۲۰ سانتیمتری منتقل می کنند، زمین را تسطیح کرده و برای کاشت آماده می کنند و در بهار- پائیز قلمه ها را انتقال می دهند و به فاصله ۸۰-۶۰ سانتیمتر می کارند. تعداد نشاء در هکتار حداقل ۱۳۰۰۰ عدد است. رشد در سال اول کند بوده و مبارزه با علف هرز لازم است. وجین و واکاری در اواخر سال اول احتیاج است هر ۳-۴ سال یکبار باید خاک بین ردیف ها را با کولتیواتور یا بیل دستی بهم بزنند.

مبارزه با علف هرز، آفات و بیماری ها:

رایج ترین بیماری این گیاه بوته میری است که علت آن آلودگی آب و خاک می باشد که برای مبارزه علیه آن می توان از قارچ کش های ریدومیل و مانکوزب استفاده نمود. مهمترین آفت آن سوفورونیا هیومولا است که مبارزه با آن هم از طریق محلولهای ضد عفونی کننده یا محلولهای صابونی نیکوتین صورت می گیرد. در مورد این گیاه وجین در سال اول ضروری است.

برداشت:

از سال دوم به هنگام ظهور گلها در تیر و مرداد صورت می گیرد که به مدت ۲۰-۱۵ سال می توان برداشت را انجام داد. در اوج محصول دهی از هر بوته ۵۰۰ گرم ماده خشک بدست می آید، عملکرد گل تازه در هکتار در سال اول ۰/۴-۰/۷ تن در سال دوم ۲-۱/۵ تن و در سال سوم به بعد ۴-۳ تن است.

موارد کاربرد و خواص درمانی:

کاربرد در صنعت و فضای سبز (زینتی) این گیاه در مقایسه با مصارف دارویی و درمانی آن به مراتب بیشتر است. اسانس آن برای تهیه عطر و ادکلن، صنایع صابون سازی و مواد آرایشی و بهداشتی کاربرد دارد و مورد مصرف کارخانجات صنعتی و کمپانی های معروف آرایشی بهداشتی در آسیا و اروپا می باشد. برای رفع خستگی، بیماری های عصبی و استرس مفید و مقوی معده و مدر، ضد نفخ و ضد عفونی کننده است (۵-۴ گرم در یک لیتر آب جهت بخور مفید است). بعلت رنگ سبز خاص برگها و فرم رویشی، هرس پذیری و پایداری و پرتحمل بودن در مقابل کمبود آب، خشکی و سازگاری با انواع خاکها بعنوان پرچین و تفکیک کننده در فضای سبز و باغچه کاری مصارف متعدد داشته و در سالیان اخیر در فضای سبز شهری مصارف زیادی پیدا کرده است استفاده دارویی از اندامهای رویشی گیاه که در حواشی اتوبانها، بزرگراهها و معابر شهری کشت شده بمانند گیاه رزماری جایز نبوده و می بایستی با احتیاط کامل مصرف گردد.

منابع:

- ۱- دکتر هادی صمصام شریعت، پرورش و تکثیر گیاهان دارویی، انتشارات مانی، ۱۳۷۴
- ۲- مجتبی معقول، مشخصات علمی گیاهان دارویی مورد استفاده در طب سنتی ایران، مرکز تحقیقات و کشاورزی استان اصفهان ۱۳۷۲
- ۳- دکتر محمدخانی، بخش تخصصی گیاهان دارویی، انتشارات دانشگاه شهرکرد، ۱۳۸۶
- ۴- آرشیو اطلاعات تجربی و کاربردی بخش تولید و فرآوری گیاهان دارویی و صنعتی شرکت دشتیار